

АКТУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ І КРИТЕРІЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ В КОНТЕКСТІ МІЖНАРОДНИХ ДОКУМЕНТІВ ЩОДО ФОРМУВАННЯ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ

Голованова Т.П., к.пед.н., доцент

Запорізький національний університет

У статті подано результати аналізу ситуації гендерної рівності в Україні, сформульовано актуальні завдання та критерії соціалізації студентської молоді в контексті міжнародних документів з проблем гендерної рівності та демократії, подолання дискримінації і насильства.

Ключові слова: сталий розвиток, гендерна рівність, соціалізація студентської молоді, дискримінація, насильство.

Голованова Т.П. АКТУАЛЬНЫЕ ЗАДАЧИ И КРИТЕРИИ СОЦИАЛИЗАЦИИ СТУДЕНЧЕСКОЙ МОЛОДЕЖИ В КОНТЕКСТЕ МЕЖДУНАРОДНЫХ ДОКУМЕНТОВ ФОРМИРОВАНИЯ ГЕНДЕРНОГО РАВЕНСТВА / Запорожский национальный университет, Украина.

В статье представлены результаты анализа ситуации гендерного равенства в Украине, сформулированы актуальные задачи и критерии социализации студенческой молодежи в контексте международных документов по проблемам гендерного равенства и демократии, о ликвидации дискриминации и насилия.

Ключевые слова: устойчивое развитие, гендерное равенство, социализация студенческой молодежи, дискриминация, насилие.

Golovanova T.P. ACTUAL TASKS AND STUDENT'S SOCIALIZATION CRITERIA IN CONTEXT OF GENDER EQUALITY'S INTERNATIONAL DOCUMENTS / Zaporizhzhya National University, Ukraine

The results of gender equality situation in Ukraine are presented, actual tasks and criteria of student 's socialization are formulated in the context of international documents on issues of gender equality and democracy, about liquidation of discrimination and violence.

Key words: steady development, gender equality, student's socialization, discrimination, violence.

На сучасному історичному етапі актуальності набуває забезпечення переходу України до сталого соціального розвитку, що вимагає формування нової соціальної стратегії, збалансованої в трьох напрямках: економіко-екологічному, організаційно-політичному й соціокультурному. Соціальна стратегія, спрямована на створення умов сталого розвитку України, передбачає включення гендерної компоненти, оскільки відповідно до ст.24 Конституції України чоловік і жінка мають право на рівність як самостійне основне право людини, а соціальні відносини між чоловіками й жінками виступають нині як одна з головних проблемних парадигм ХХІ століття [1].

У той же час психолого-педагогічні праці з питань гендерної рівності (Л. Бут, Т. Говорун, О. Кікінежді, Я. Кічук, О. Луценко та ін.), набуття ознак теоретичної і практичної готовності до гендерного виховання й освіти не можуть вважатися вичерпними, оскільки в цих роботах відсутня чітка відповідь на питання: на які соціально-педагогічні реалії має бути націлено формування гендерної рівності студентської молоді.

Головною метою статті є формулювання актуальних завдань і критеріїв соціалізації студентської молоді в контексті міжнародних документів гендерної рівності.

Якої мети маємо досягти в результаті формування гендерної рівності студентської молоді? На що маємо спиратися у визначенні пріоритетів? Провівши структурний аналіз наукових робіт з проблеми гендерної рівності, зокрема праць О. Балакіревої, М. Богачевської-Хом'як, В. Бондаровської, І. Жеребкіної, Л. Кобелянської, Н. Лавріненко, Г.М. Лактіонової, Е. Лобанової, О. Луценко, Т. Мельник, Л. Смоляр,

О. Суислової, С. Хрисанової, Ю. Якубової та ін., можна зробити висновок, що Конституція України, Декларація й Конвенція про права дитини (1989, Україна, 1991), Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (ООН, 1979), Факультативний протокол до Конвенції ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (ООН, 1999), Четверта Всесвітня конференція ООН щодо становища жінок (Пекін, 1995), Цілі Тисячоліття (2000) виступають загальнотеоретичними засадами цілепокладання в виховних програмах, концепціях, технологіях формування гендерної рівності.

Сказане підтверджує: з позицій сучасної соціально-педагогічної науки до процесу цілепокладання слід підходити як до складного багаторівневого явища, у якому актуалізовано зовнішній аспект, що відображає всю гаму соціальних впливів на особистість. Саме таким підходом керуватимемося, визначаючи завдання формування гендерної рівності студентської молоді. Доречно, як здається, зробити акцент на специфіці цілей, що підсилюють соціальне функціонування гендерної рівності на різних рівнях (на рівні особи, групи, сім'ї, університету, регіону, країни, світу). Інший аспект нашого підходу полягає в тому, що метою в житті кожної особи є утворення достатньо зрілої психіки, що включає найважливіші знання про гендерну рівність і ставлення до неї, з позиції яких вона здійснює свою загальну оцінку дійсності при виборі нових програм свого життя і при потенційній оцінці різних явищ і подій.

Особливу роль у становленні гендерної рівності відіграв правозахисний документ, прийнятий Генеральною Асамблеєю ООН 18 грудня 1979 р., який вступив у силу 3 вересня 1981 р. Це була Конвенція ООН «Про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок» (СЕРА\У або «Жіноча конвенція», 1979 р.). Україна ратифікувала її 12 березня 1981 року, а отже, на держави-учасниці покладено обов'язок забезпечити на основі рівності чоловіків і жінок:

- право на працю як невід'ємне право всіх людей;
- право на однакові можливості при найманні на роботу, у тому числі застосування однакових критеріїв відбору при найманні;
- право на вільний вибір професії чи роду діяльності, на призначення на посаду та гарантію зайнятості, а також на користування всіма пільгами та умовами роботи, на одержання професійної підготовки та перепідготовки, включаючи навчання, професійну підготовку підвищеного рівня та регулярну перепідготовку;
- право на рівну винагороду, включаючи одержання пільг, на рівні умови щодо праці рівної цінності, а також на рівний підхід до оцінки якості роботи;
- право на охорону здоров'я та безпечні умови праці, у тому числі по збереженню функції продовження роду;
- однакові умови для орієнтації та вибору професії чи спеціальності, доступу до освіти й одержання дипломів у навчальних закладах усіх категорій.

Одне з найважливіших положень Конвенції - це трактування дискримінації щодо жінок. У документі поняття «дискримінація щодо жінок» означає будь-яке розрізнення, виключення або обмеження за ознакою статі, яке спрямоване на ослаблення, зводить нанівець визнання, користування або здійснення жінками, незалежно від їхнього сімейного стану, на основі рівноправності з чоловіками прав людини й основних свобод у політичній, економічній, соціальній, культурній, громадській чи іншій сфері [2, 42]. Із метою боротьби проти дискримінації за ознакою статі Конвенція наказує державам-учасницям визнати важливість економічного і соціального внеску жінок у добробут сім'ї та в розвиток суспільства в цілому. Тут підкреслюється, що дискримінація заважає економічному зростанню та підвищенню добробуту. Також визнається необхідність зміни сформованих уявлень за допомогою проведення

просвітницької роботи серед чоловіків і жінок про рівні права й обов'язки, подолання забобонів і звичаїв, заснованих на стереотипах.

На шляху утвердження гендерної рівності в суспільстві, в різних його організаційних структурах, забезпечення прав та основних свобод людини суттєвою перешкодою є насильство. Останнім часом світове співтовариство приділяє цій проблемі багато уваги. Так, прийнято Декларацію ООН про викорінення насильства щодо жінок. Відповідно до Декларації ООН про викорінення насильства щодо жінок насильство щодо жінок визначається як «...будь-який акт насильства здійснений на підставі статевої ознаки, який спричинює або може спричинити фізичну, сексуальну або психологічну шкоду чи завдати страждань жінкам, а також погрози здійснення таких актів, примус або свавільне позбавлення волі, будь-то в громадському чи приватному житті». «Насильство щодо жінок, як розуміється, охоплює наступні випадки, але не обмежується ними:

- фізичне, статеве й психологічне насильство, яке існує в сім'ї, включаючи нанесення побоїв, статевий примус дівчаток у сім'ї, насильство, пов'язане з приданим, зґвалтування дружини чоловіком, пошкодження жіночих статевих органів та інші традиційні види практики, спричиняючи збитки жінкам, лікарське насильство та насильство, пов'язане з експлуатацією;
- фізичне, статеве і психологічне насильство, яке існує в суспільстві в цілому, включаючи зґвалтування, статевий примус, статево домагання й залякування на роботі, в навчальних закладах та в інших місцях, торгівлю жінками і примус до проституції;
- фізичне, статево і психологічне насильство з боку чи при попусканні держави, де б воно не відбувалося» [3, 165].

До числа інших актів насильства відносно жінок відноситься порушення прав жінок, що знаходяться в зоні військових конфліктів (вбивство, систематичне зґвалтування, сексуальне поневолення, примусова вагітність), а також примусова стерилізація та примусовий аборт, насильне використання контрацептивів, достатевий відбір статі і вбивство новонароджених дівчаток.

Джерелом причини насильства є культурні традиції, які базуються на нерівних історично складених владних відносинах між чоловіками та жінками. Відчуття сорому, яке виникає, дуже часто перешкоджає жертвам насильства повідомляти про те, що відбулося з ними. До чинників, що зумовлюють насильство над жінками, відносяться також відсутність законодавства, що забороняє таке насильство, секс-туризм і торгівлю жінками; недостатність освітньої роботи; відсутність доступу до юридичної допомоги й інформації; пропаганда насильства, порнографії, сексуального поневолення в засобах масової інформації; відсутність досліджень і статистики з проблеми.

На сьогодні відомі факти торгівлі жінками. В Україні проституція сприймається як суспільне явище. Соціально-педагогічне та психологічне попередження насильства відносно жінок повинне ґрунтуватися на тому постулаті, що насильство включає не тільки прямі фізичні дії, але й приниження честі та гідності людини. Щоб норми Конституції і вимоги Конвенцій не залишалися декларативними, необхідно застосовувати всі можливі засоби, спрямовані на припинення насильства в усіх формах його прояву. Слід своєчасно доносити грамотну інформацію населенню про те, хто і на якому рівні може допомогти захиститися від насильства. Існує три рівні захисту прав людини: національний, регіональний (Європейський), Міжнародний рівень (ряд міжнародних документів із захисту прав жінок). Інформацію про регіональний і міжнародний рівень містять і книги «Наші людські права» та «Жіночі права: крок за кроком», які вчать жінок і чоловіків захищати свої права та права інших [3; 2].

Рівноправність і соціальна справедливість стосуються і проблеми дискримінації геїв та лесбіянок як у країнах Європейського співтовариства, так і в Україні. Доповіді громадських організацій свідчать, що лесбіянки та геї і зараз стикаються із існуючою дискримінацією в багатьох сферах свого життя, хоча вісім країн-учасниць ЄС уже мають деякі форми національних антидискримінаційних заходів, що включають і дискримінацію за сексуальною орієнтацією. Сьогодні гомосексуальність розглядається в термінах як норма, соціальний контекст, свобода вибору стилю життя, як частина розмаїття того світу, в якому ми живемо.

Аби щось стверджувати, необхідні знання, які б допомогли інтегрувати визначені страти людей в суспільство, сприяти зміцненню принципів рівності прав і поваги один до одного, що є невід'ємними рисами сучасного демократичного суспільства. Вирішення цієї проблеми, на нашу думку, полягає в такому аспекті гендерної рівності, як формування толерантності. Завданнями діяльності можуть бути:

- знання законів та розпорядчих документів про подолання сексизму й насильства в країні;
- розуміння закономірностей психо-сексуального розвитку людини;
- знання особливостей гендерної соціалізації дітей та молоді.

Одним із напрямків у формуванні гендерної рівності є підготовка до укладення шлюбу, створення родини та усвідомленого батьківства. Тому завданням формування гендерної рівності є допомога студентській молоді у формуванні норм репродуктивних прав і репродуктивного здоров'я на основі Конвенції про права дитини, організації спеціальних повчальних програм щодо попередження небажаної вагітності, ВІЛ-інфекції та СНІДу. Їх зміст повинен містити інформацію про роль, права та обов'язки свідомого батьківства, а також про методи планування сім'ї, безпечного сексу. У документах державної статистики зазначається, що кількість захворювань, що передаються статевим шляхом, постійно зростає. Особливу тривогу викликає поширення ВІЛ-інфекції та СНІДу. Найбільше страждають жінки, які стають жертвами ризикованої сексуальної поведінки партнерів: вірогідність передачі захворювання від чоловіка до жінки вища, ніж від жінки до чоловіка; крім того, жінки мають меншу владу в суспільстві, тому вони не завжди можуть відмовитися від небажаної статевої близькості, а симптоми захворювання в них досить довго залишаються прихованими. Люди з вірусом набутого імунodefіциту часто піддаються дискримінації. Засуджуючи їх, рішення численних міжнародних конференцій спрямовані на пошук засобів і методів боротьби зі СНІДом. Наявні соціологічні дані свідчать, що гендерна нерівність та насильство посилюють вірогідність зараження жінок ВІЛ-інфекцією. Формування громадської думки стосовно ВІЛ-вразливих груп населення та хворих на СНІД є вкрай важливим і, на нашу думку, є однією з робочих цілей формування гендерної рівності.

Мета й завдання сімейного виховання в контексті документів гендерної рівності – це виховання жінок та чоловіків, вільних від традиційної сегрегації гендерних ролей: жінкам – дім, чоловікам – робоче місце. Хоча рівень зареєстрованого безробіття в Україні вищий серед жінок, психологічно більше від нього потерпають чоловіки. Вони особливо боляче переживають втрату роботи чи неможливість знайти бажаний заробіток, неспроможність матеріально забезпечити сім'ю, а це викликає почуття провини перед членами родини, страх і невпевненість у майбутньому. Проблеми психічного здоров'я - це інший аспект проблем, пов'язаних зі здоров'ям. Процес змін в Україні призводить до постійної зміни цінностей суспільства і змін у навколишньому середовищі. Ця невизначеність, зміни в цінностях і ролях (включаючи гендерні) можуть спричинити серйозні особисті кризи, які впливають на залучення індивіда в суспільні й економічні процеси. Дослідження свідчать, що соціальна напруга по-різному впливає на чоловіків і жінок, обидві статі мають різні стратегії виживання. Виявлено, що за

останні роки швидко зростають симптоми соціальної апатії, зокрема серед чоловіків. Власне, тут, де з'являються критично високі показники смерті від самогубств. Депресія, як і насильство, - це гостра проблема і для жінок, і для чоловіків. Чоловіки менше, ніж жінки, піклуються про здоров'я взагалі і про своє репродуктивне здоров'я, зокрема і здоров'я своїх партнерів [4, 30-60].

Одним з основних факторів ризику в цьому випадку є стан здоров'я молоді. Близько 90% студентів мають проблеми зі здоров'ям, половина з них – незадовільну фізичну підготовку. За останні роки на 40% збільшилася кількість студентів, віднесених до спеціальної медичної групи. На жаль, відсутня статистика щодо стану здоров'я студентів і студенток. Наші дослідження показують, що їх стан здоров'я різний. Різними є причини і складові, що формують здоровий спосіб життя двох статей, а однакові можливості у використанні послуг з охорони здоров'я, закріплені законодавством України, на практиці студентами та студентками реалізуються по-різному. Відрізняються і наслідки негативного впливу навколишнього середовища на їх стан здоров'я, зокрема коли мова йде про репродуктивне здоров'я. Усуненню виявлених відмінностей значною мірою буде сприяти розвиток студентського спорту, культура організації харчування студентів. Метою активної пропаганди доброго здоров'я з урахуванням тієї чи іншої статі, створення освітніх програм з репродуктивного й сексуального здоров'я є збереження репродуктивного здоров'я.

Економічна активність жіноцтва є одним із показників її соціального статусу. Підрахунок доходів населення, що при дають на чоловіка і жінку, є складовою обрахунку ГР. Протягом останнього десятиріччя України за шкалою розвитку людей Україна опустилася з 45-ої на 80-ту позицію серед 173 країн [5]. Емпіричні дані соціологічних дослідження свідчать, що політичні й економічні зміни, які відбуваються в Україні в умовах трансформації суспільства, впливали на чоловіків і жінок різним способом. У цілому економічна ситуація жінок гірша, ніж ситуація чоловіків. Подвійна зайнятість, зумовлена необхідністю поєднувати кар'єру, суспільну роботу з домашньою (догляд за дітьми, батьками, ведення домашнього господарства), важким тягарем лягла на плечі жінки, гальмуючи її особистісний розвиток, громадсько-політичну активність, професійне зростання. Для більшості сімей оплачувана робота жінок залишається необхідним джерелом засобів існування, а втрата заробітку нерідко відкидає всю сім'ю за межі бідності. У нашому суспільстві в засобах масової інформації проблеми жіночого безробіття, як і проблеми насильства, прав жінок, тільки-но починають розглядатися не тільки як «специфічно жіночі», а як соціально-політичні та правові проблеми всього суспільства, що є індикатором розвитку суспільства, суспільної свідомості й культури в цілому. Досягненню економічної незалежності жінок, яка створює базу для зміцнення відчуття власної гідності, сприяє залучення їх у підприємницьку діяльність, створення ними малих і середніх підприємств. Освіта відіграє дуже важливу роль у зміні поглядів, щодо розподілу праці за ознакою статі, сімейних обов'язків, пов'язаних із виконанням хатньої роботи, доглядом за дітьми і людьми похилого віку. У цьому плані успіх може бути забезпечений розробкою і впровадженням нових освітніх програм, широко рекламованих засобами масової інформації, метою яких є заохочення планування й реалізації жіночої кар'єри, досягнення високих показників у професійній діяльності, навчання методів ширшого використання інформаційної техніки, а також формування керівних навиків і впевненості у своїх силах.

Політика репрезентує ту область, де принцип де-юре гендерної рівності не знаходить шанування поряд з принципом де-факто. У Верховній Раді 15 скликання жінки склали 5,1% в кількісному складі депутатів. Низький відсоток жінок у політичній еліті пов'язаний із політичною культурою та системою влади в Україні, яка створює

умови для істотної гендерної диспропорції на тих позиціях і рівнях влади, де ухвалюються рішення [4].

Аналіз представництва жінок в органах державної влади, у передвиборчих партійних списках підтверджує низький рівень політичної активності жіноцтва. Жіночі неурядові організації є нечисленними, орієнтованими переважно на соціальний захист дітей та жінок, не здатні підняти політичну активність та об'єднатися в єдиний жіночий рух, що також впливає на проблему низької політичної участі жінок. Низька політична активність жінок - комплексна проблема, яка пов'язана, по-перше, із відсутністю підтримки з боку фінансово-промислових груп, відсутністю ресурсів (фінансових, інформаційних, політичних, людських), жіночої солідарності, з боязню провалу на виборах, по-друге - з відсутністю досвіду політичної роботи, заклопотаністю економічним виживанням сім'ї, відсутністю інтересу до політики, зумовлений стереотипами суспільної свідомості, зокрема, що політика - брудна справа.

Аналізуючи проблемну ситуацію, яка склалася в українському суспільстві стосовно явищ гендерної нерівності чоловіків і жінок у різних сферах суспільного виробництва і соціального життя, що виявляється як дискримінація на ринку праці, у сфері професійної та вищої освіти, було визначено, що його причини багато в чому зумовлені гендерними ролями і стереотипами, які розвинулись в історичному минулому. При цьому, застарілі гендерні стереотипи, будучи небезпечними як для індивіда, так і для суспільства, на рівні масової свідомості жорстко закріплюються в установах людей, які професії є «чоловічими», а які «жіночими». При такому підході ефективність самореалізації особистості професіонала на ринку праці, в політиці, сім'ї тощо, визначається не об'єктивними критеріями (рівень компетентності, продуктивності діяльності), а традиційними поглядами на роль чоловіка та жінки в системі суспільного виробництва залежно від їхніх статевих відмінностей і соціокультурних обмежень.

У контексті задач формування гендерної рівності студентської молоді актуалізується проблема пом'якшення гендерних стереотипів засобами виховних технологій.

Складовою результатів виховних технологій виступають гендерні компетентності. За І. Мунтяном ми розглядаємо гендерну компетентність як новий, але найважливіший аспект гностичної складової професіоналізму діяльності й особистості сучасного студента та студентки, покликаною сприяти досягненню гендерної рівності і демократії членів суспільства шляхом формування їхньої гендерної культури [6, 7].

Під рівнем сформованості гендерної компетентності ми розуміли якісну характеристику достатньо стійких властивостей, що визначають ступінь інтенсивності прояву кожної з ознак її компонентів, узгодженості їх між собою у вигляді цілісної структури.

Так, високий рівень гендерної компетентності характеризується всебічною поінформованістю про сутність гендеру і гендерного підходу, знання концептуальних основ гендерних досліджень і словника ключових гендерних термінів, суті законів та нормативних актів з проблеми гендерної рівності і демократії, розпорядчих документів про подолання сексизму і насильства, нормативних положень про демократизацію та гуманізацію системи освіти, усвідомлене розуміння закономірностей психосексуального розвитку людини, особливості гендерної соціалізації дітей та молоді, психологічні механізми формування гендерних стереотипів та виконання гендерних ролей, актуальні проблеми гендерної освіти та виховання, знання принципів, форм і методів гендерної педагогіки, розуміння ролі ВНЗ як центра формування гендерної культури молоді. Крім того, цей рівень відзначається гарно сформованими вміннями здійснювати гендерний аналіз соціокультурних явищ і процесів, формулювати й аргументовано обґрунтовувати власну думку під час обговорення гендерної проблематики, відмовитися від застарілих гендерних стереотипів та

установок під час розв'язання професійних проблем, відбирати і творчо опрацьовувати необхідну гендерну інформацію, аналізувати науково-теоретичне положення гендерної теорії, чітко викладати матеріал гендерної спрямованості, викликати довіру, знімати напруженість у взаємовідносинах у ситуаціях обговорення гендерних проблем, викликати почуття співпереживання і причетності в ситуаціях спільної діяльності, створювати ситуацію успіху для інших під час вирішення гендерно орієнтованих професійних завдань, організовувати спільну пізнавальну діяльність щодо засвоєння гендерних знань, здійснювати взаємоконтроль і самоконтроль гендерних стратегій поведінки. Цьому рівню притаманне чітке бачення гендерної проблематики, усвідомлене розуміння особистісного сенсу в гендерній освіті і самовихованні, частий прояв гендерної чутливості й ідентифікації, а також здібностей здійснювати самопізнання своєї особистості з урахуванням гендерної ідентичності, здійснювати критичну оцінку своїх гендерних стереотипів, ролей і поведінки, активізувати особистісні ресурси для вибору стратегії самовдосконалення і самореалізації.

Моделі гендерної поведінки студентської молоді формуються під впливом стереотипів, які функціонують у суспільстві, тому певний інтерес становлять дослідження впливу гендерних стереотипів на професійне самовизначення особистості, аналіз зарубіжної і вітчизняної статистики щодо соціально-психологічних характеристик жінок і чоловіків у сфері управління, політики, структурі організації, взаємозв'язку професійної кар'єри і сім'ї, проблеми розподілу праці в домогосподарстві; шляхи професійного просування жінок і чоловіків; професійної кар'єри жінки і чоловіка в сучасній Україні; гендерної дискримінації на ринку труда, жіноче та чоловіче безробіття в Україні; соціально-психологічний портрет безробітної українки й українця.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гендерні стратегії сталого розвитку України / За наук. ред. Л.С. Лобанової. - К.: Фенікс, 2004. – 432с.
2. Жіночі права: крок за кроком: Практичний посібник з використання міжнародного закону про права людини і механізмів захисту прав жінок у контексті прав людини. - К.: Основи, 1999. - 237 с.
3. Наші людські права: Посіб. з жіночих люд. прав: Пер. з англ. / Дж. Мертус, М.Дат, Н.Флауерс. – Ужгород: Карпати, 1996. – 202 с.
4. Гендерний паритет в умовах розбудови сучасного українського суспільства. – К.: Український ін-т соціальних досліджень, 2002. – 121 с.
5. Доклад ООН о развитии человека за 2003 год. Цели в области развития, сформулированные в Декларации тысячелетия: межгосударственная договоренность об избавлении человечества от нищеты / ПРООН. – Минск: Юнипак, 2003. – 368 с.
6. Мунтян І.С. Гендерний підхід у професійній підготовці студентів вищих педагогічних закладів: Автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04 / Одеса, 2004. – 21с.